

The background of the cover features the Irish tricolor flag (green, white, and orange) on the left and the Swedish flag (blue with a yellow cross) on the right. The flags are shown in a dynamic, waving motion, creating a sense of movement and energy.

Irlands ekonomiska lyft

Tio lärdomar för ett växande Sverige

APRIL 2026

The logo for Svenskt Näringsliv, featuring a stylized, colorful bird or wing shape in shades of yellow, orange, and red.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Förord

Sverige är det land som sedan början av 1970-talet har tappat flest placeringar (-9) i OECD:s välståndsliga, medan Irland är det land som tagit flest placeringar (+20). Irlands tillväxt har varit exceptionell från början av 1990-talet.

Svenskt Näringsliv har sedan en tid arbetat med att ta fram en tillväxtagenda som innehåller konkreta reformer för att få fart på tillväxten i Sverige. Denna tillväxtagenda, innehållande 60 specificerade tillväxtreformer, presenterades under Almedalsveckan 2025. I samband med detta arbete funderade jag på om det är så att Sverige kan dra lärdomar och inspireras av Irlands framgångsrika ekonomiska utveckling?

För att få en större förståelse över vad det är som har lett till Irlands höga tillväxt reste jag i maj 2025 till Dublin med den samhällsekonomiska avdelningen. Förhoppningen var att besöket på Irland skulle ge inspiration till vilka reformer som behöver genomföras för att öka den långsiktiga tillväxttakten i Sverige.

I denna rapport visar vi att Sverige kan dra flera viktiga lärdomar från den tillväxtorienterade politik som Irland fört. Lärdomarna pekar bland annat på vikten av att Sverige genomför investeringsfrämjande åtgärder, till exempel sänker bolagsskatten ned mot EU:s miniminivå och gör skatteincitamenten för FoU-investeringar bredare och mer generösa. Men det handlar också om att genomföra en politik som attraherar talanger och experter till landet, gör tillståndsprocesserna kortare och mer transparenta, samt minskar regelkrånglet för företagarna.

Jag vill passa på att tacka alla som bidragit till att göra denna rapport möjlig. Ett speciellt stort tack till ambassadör Barbara Jones, som genom sina kontakter har bidragit till att vi nu vet betydligt mer om Irlands tillväxtresa.

Sven-Olov Daunfeldt
Chefsekonom, Svenskt Näringsliv

Innehåll

Tillväxtens betydelse	3
Fattigdom och minskande befolkning	4
De tidiga tillväxtreformerna	5
Inträdet i den europeiska gemenskapen	6
Ett dystert 80-tal och nya försök att locka investeringar	8
Harmonisering av bolagsskatten	10
Utbildningssatsningar	12
Inträdet i EMU	14
Den keltiska tigern	15
Finanskrisen och Irlands väg ut ur krisen	18
Ett europeiskt nav för FoU	21
Multinationella företag med närvaro i Irland	23
Är Irland OECD:s näst rikaste land?	26
Betydelsen av multinationella företag för välståndet	31
Framtida utmaningar	34
Tio lärdomar av Irlands tillväxtresa	36
Referenser	40

Tillväxtens betydelse

Bruttonationalprodukten (BNP) per invånare i de allra fattigaste länderna i världen uppgår till mindre än fem procent av motsvarande nivå i världens rikaste länder. Dessa skillnader är relaterade till enorma variationer i livskvalitet. Länder med låg BNP per capita kännetecknas i regel av kortare livslängd, högre spädbarnsdödligheten och att färre kan skriva eller läsa.

Ekonomisk tillväxt ökar samhällets resurser och möjliggör en förbättrad levnadsstandard. Tillväxt ger utrymme för investeringar i utbildning, hälsovård och infrastruktur, samtidigt som det skapar fler vävlönade arbeten. Ekonomisk tillväxt stärker också statens möjligheter att finansiera välfärdstjänster. På lång sikt bidrar en stabil och hög tillväxt till en större trygghet och fler utvecklingsmöjligheter för både individer och samhällen.

Den ekonomisk tillväxten varierar mycket över tid och mellan länder. Länder som har varit relativt fattiga kan bli relativt rika, medan länder som har varit relativt rika kan bli relativt fattiga. Och det kan gå fort.

I Sverige har den ekonomiska tillväxten tappat fart. Under de senaste åren har BNP i princip rört sig sidledes. Den svaga tillväxten är dock inte enbart ett konjunkturellt problem, utan i huvudsak ett strukturellt problem. Sedan början av 1970-talet har Sverige tappat nio placeringar i OECD:s välståndsliga, som rankar länder efter deras köpkraftsjusterade BNP per capita. Inget annat OECD-land har tappat så många placeringar under denna tidsperiod.

Samtidigt har Irland avancerat tjugo placeringar i OECD:s välståndsliga, från plats 22 till plats 2. Irland var i början av 1970-talet det fattigaste landet i Västeuropa. Så sent som i början av 1990-talet uppgick Irlands BNP per capita till cirka hälften av Sveriges.

Irlands exceptionella tillväxtresa visar att länders relativa position i en BNP-ranking inte är bestående, utan kan ändras mycket över tid. Små skillnader i tillväxttakt mellan länder leder över tid till betydande skillnader för nivån på länders BNP.

Om Sverige skulle öka sin tillväxttakt till 2,5 procent, istället för Konjunkturinstitutets prognosticerade tillväxttakt på 1,8 procent, så skulle BNP i Sverige vara nästan 500 miljarder kronor högre om tio år. Över tid blir effekten av en långvarigt högre tillväxttakt ännu större. Med 2,5 procent tillväxt istället för 1,8 procent skulle BNP vara över 1 800 miljarder kronor högre år 2050. Om skattertrycket var oförändrat så innebär det att de sammanlagda skatteintäkterna från 2026 till 2050 skulle vara cirka 8000 miljarder kronor högre.

I denna rapport analyserar vi vilka faktorer som ligger bakom Irlands framgångsrika ekonomiska utveckling under senare tid. Syftet med rapporten är att studera om det finns lärdomar från Irland som beslutsfattarna i Sverige kan använda sig av för att få fart på tillväxten.

Fattigdom och minskande befolkning

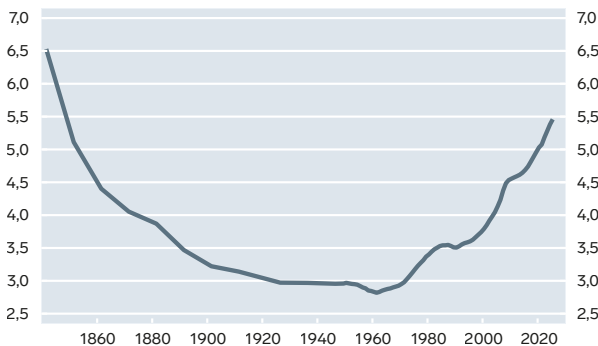
Irland var länge ett av Västeuropas fattigaste länder. Landets historia präglas av återkommande hungersnöd, långvariga konflikter med Storbritannien och den katolska kyrkans starka inflytande över både politik och vardagsliv. När potatisskördarna slog fel under åren 1845 till 1848 uppstod en svår livsmedelskris, som innebar att omkring en miljon människor avled i svält och sjukdomar. Krisen följdes av en omfattande utvandring, framför allt till Nordamerika, men även till andra engelskspråkiga länder.

Efter frigörelsen från Storbritannien på 1920-talet valde Irland en inåtvänd och protektionistisk handelspolitik, med höga tullar, förbud mot utländskt majoritetsägande inom industrin och upprättandet av statligt ägda företag. Denna politik försvarade utvecklingen av en konkurrenskraftig exportsektor. Irland halkade efter övriga Västeuropa ytterligare efter andra världskriget, där återuppbyggnaden genom Marshallplanen lade grunden för flera decennier av ekonomisk tillväxt.

Den irländska ekonomin förblev i huvudsak jordbruksbaserad långt in på 1900-talet, med en levnadsstandard som låg långt under de flesta jämförbara länder. Detta återspeglas också i befolkningsutvecklingen (se diagram 1). Befolkningen minskade från omkring 6,5 miljoner invånare 1840 till mindre än 3 miljoner 1930. Det är först i början av 1960-talet som vi kan observera en befolkningsstillväxt på Irland, som tog ytterligare fart under 1990-talet. I dag uppgår invånarantalet på Irland till 5,5 miljoner, vilket motsvarar samma nivå som landet hade runt 1850.

Diagram 1. Irlands befolkningsmängd

Antal i miljoner

Källa: CSO genom Macrobond.

De tidiga tillväxt-reformerna

Under 1950-talet påbörjades det arbete som senare skulle bana väg för Irlands tillväxtresa. Reformprogrammet *First program for economic expansion* blev startskottet för en rad strukturella förändringar som syftade till att öppna upp ekonomin mot omvärlden och främja utvecklingen av landets exportindustri. Initiativet togs mot bakgrund av den protektionistiska politik som länge hade hämmat tillväxten.

Som en del av den ekonomiska omläggningen sänktes importtullarna, samtidigt som omfattande skattelättnader riktades mot exporterande företag. Begränsningarna för utländska direktinvesteringar togs bort, vilket gjorde det möjligt för internationella aktörer att investera i landet. Den statliga myndigheten Industrial Development Agency (IDA), som hade inrättats redan 1949, fick en nyckelroll i detta arbete. För att locka utländska investeringar erbjöds gynnsamma etableringsvillkor, däribland förmånliga lån och bidrag till nystartade verksamheter.

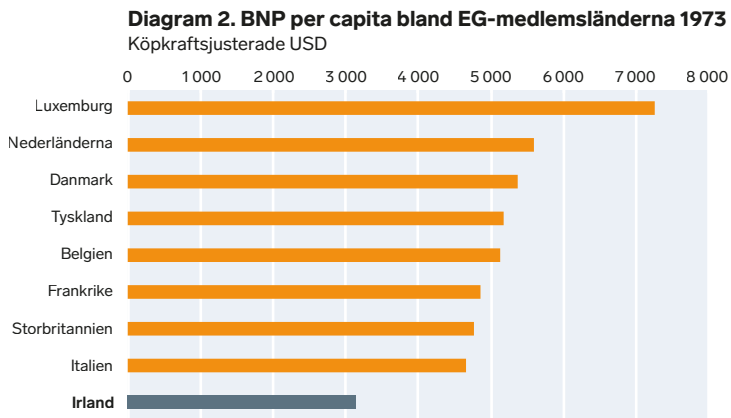
En central del av reformarbetet var att utveckla de allra fattigaste delarna av landet. Åtgärder utformades för att stärka incitamenten för både utländska och inhemska företag att etablera sig i mindre urbana områden. Etableringsbidragens storlek varierade beroende på geografisk plats och i vissa regioner erbjöds särskilda skatteförmåner för att ytterligare stimulera investeringar.

Reformerna kan ses som ett tidigt försök att positionera Irland som ett europeiskt nav för internationella exportföretag. Redan 1956 etablerade sig IBM i Dublin och 1969 öppnade läkemedelsjätten Pfizer en tillverkningsanläggning i Ringaskiddy. Under denna period genomgick industrin stora strukturella förändringar. Tillverkningssektorn växte snabbare än övriga delar av ekonomin, men trots den positiva utvecklingen var Irlands industrialisering fortsatt eftersatt jämfört med stora delar av Europa.

Även om viktiga steg togs för att överge den protektionistiska politik som länge hade hämmat tillväxten, så präglades reformerna av en stark tilltro till statens förmåga att aktivt styra den ekonomiska utvecklingen genom central planering (Burnham, 2003). Parallellt med tillväxtreformerna genomfördes en snabb utbyggnad av välfärdssystemen, vilket ledde till att den statliga förvaltningen växte i takt med den ekonomiska omställningen. Detta bidrog till att bygga upp oreda i de offentliga finanserna, som i samband med oljechockerna under 1970-talet skulle kasta landet in i en djup lågkonjunktur.

Inträdet i den europeiska gemenskapen

Irland blev medlem i de Europeiska gemenskaperna (EG) 1973, vilket var föregångaren till dagens EU. Målet för EG:s handelspolitik var att skapa en inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital över medlemsländernas nationsgränser. Vid tidpunkten för inträdet var Irland det i särklass fattigaste av medlemsländerna sett till BNP per capita (se diagram 2). Det materiella välbefindet låg på ungefär hälften av Sveriges nivå och var betydligt lägre än i de flesta sydeuropeiska länder.

Källa: OECD genom Macrobond.

Före EG-inträdet var Irlands utrikeshandel i hög grad beroende av Storbritannien. De irländska beslutsfattare som förespråkade medlemskap såg framstegen mot europeisk frihandel som avgörande för att utvidga marknaden för irländsk export (Fitzgerald & Honohan, 2023).

Till skillnad från Sverige, som tidigt hade byggt upp en stark exportindustri inom områden som stål, maskiner och skogsprodukter, saknade Irland under lång tid motsvarande industriella bas. Landets ekonomi var i huvudsak jordbruksbaserad, med begränsad produktion för export. Detta gjorde att Irland gick miste om de fördelar som industrialisering och exportintäkter gav många andra västeuropeiska länder.

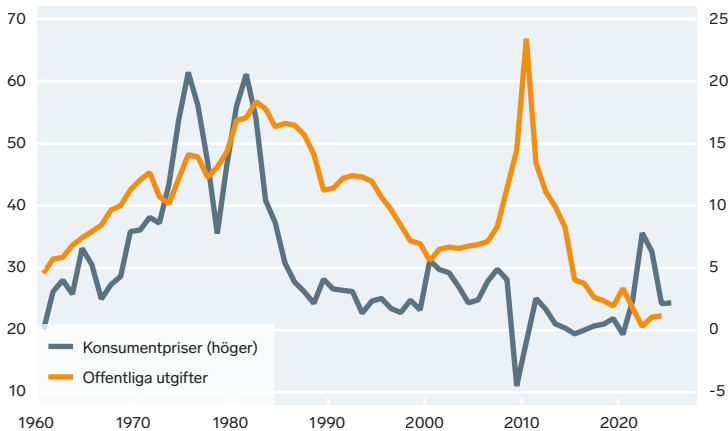
EG-medlemskapet spelade en avgörande roll för Irlands omvandling från en jordbruks-ekonomi till en mer avancerad ekonomi, trots att handelsbarriärerna mellan medlemsländerna vid den tiden var betydligt högre än i dagens EU.

Medlemskapet i den växande europeiska gemenskapen gynnade landets jordbrukssektor, men ökade framför allt Irlands attraktionskraft för utomeuropeiska direktinvesteringar, särskilt från USA. Många utländska företag såg Irland som en strategiskt fördelaktig inkörsport till den europeiska marknaden, inte minst tack vare landets gynnsamma etableringsvillkor och engelskspråkiga arbetskraft. Redan 1975 hade hundratals utländska företag etablerat sig på Irland och deras produktionsvärde utgjorde vid denna tidpunkt två tredjedelar av landets totala industriproduktion (Dorgan, 2006).

Ett dystert 80-tal och nya försök att locka investeringar

Under 1970-talet skakades världsekonomin av två allvarliga oljekriser, vilket ledde till en kraftig inbromsning av den globala tillväxten. Irlands ekonomi drabbades hårt och krisen förvärrades av en expansiv och missriktad finanspolitik. De offentliga utgifterna ökade snabbt, samtidigt som inflationen sköt i höjden (se diagram 3).

Diagram 3. Irlands konsumentpriser och offentliga utgifter
Procentuell årsförändring respektive procent av BNP

Källor: CSO och IMF genom Macrobond.

Situationen förvärrades ytterligare i början av 1980-talet. Arbetslösheten steg till hela 17 procent, vilket på nytt drev på utvandringen när arbetstillfällena blev allt färre. De expansiva satsningarna, som genomförts i syfte att stimulera ekonomin, bidrog till att den offentliga skuldsättningen rusade till över 100 procent av BNP.

För att hantera den fördjupade krisen inleddes en ny, mer återhållsam finanspolitisk linje i och med lanseringen av *The Programme for National Recovery*. Statsbudgeten stramades åt och ett antal statligt ägda bolag privatiserades i syfte att minska den offentliga skuldbördan.

Samtidigt etablerades ett förstärkt samarbete mellan regeringen, arbetsgivarorganisationer, fackföreningar och jordbruksorganisationer för att komma till rätta med den höga inflationen. Förekomsten av konflikter och kraftiga löneökningar på den irländska arbetsmarknaden hade drivit upp produktionskostnaderna, vilket urholkade landets konkurrenskraft. Inom ramen för det nya samarbetet enades parterna om måttligare löneökningar, vilka i sin tur komparerades med sänkta inkomstskatter. Denna modell bidrog till att stabilisera arbetsmarknaden och återupprättade kostnadskontrollen i näringslivet (Walsh, 2002).

Trots den mer återhållsamma finanspolitiken förblev attraktiva villkor för utländska direktinvesteringar en central prioritet i den ekonomiska strategin. I början av 1980-talet genomfördes dessutom nya riktade insatser för att försöka locka stora industriföretag till Irland. En viktig reform var införandet av en särskild bolagsskattesats på 10 procent för samtliga företag verksamma inom tillverkningsindustrin.

Flera amerikanska företag inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) sökte sig till Irland, likt IBM hade gjort redan på 1950-talet. Apple öppnade en produktionsenhet i Cork 1980, Microsoft etablerade sig i Dublin 1985, och Intel valde att förlägga sitt europeiska huvudkontor till den lilla staden Leixlip i grevskapet Kildare 1989. Året därpå öppnade Dell en tillverkningsenhet i Limerick.

Det finansiella distriktet International Financial Services Centre (IFSC) i Dublin Docklands inrättades 1987. Området utformades som en särskild ekonomisk zon, där en 10-procentig bolagsskattesats gällde för företag som tillhandahöll finansiella tjänster. Förutom den förmånliga skattesatsen erbjöds företag som etablerade sig där fördelaktiga regler för avdrag och avskrivningar. Ambitionen var att matcha attraktiviteten hos etablerade och konkurrerande finanscentra som Luxemburg och Kanalöarna, samt att locka företag från bland annat Londons finansiella distrikt.

Skatteincitamenten kompletterades med omfattande infrastruktur- och bostadsprojekt, vilket bidrog till att det tidigare nedgångna hamnområdet förvandlades till en modern och levande stadsdel. Tillsammans lade dessa reformer grunden för att området skulle växa till ett ledande globalt nav för finansiella tjänster, med aktörer inom bank, fondförvaltning, försäkring och finansiell teknik.

Harmonisering av bolagsskatten

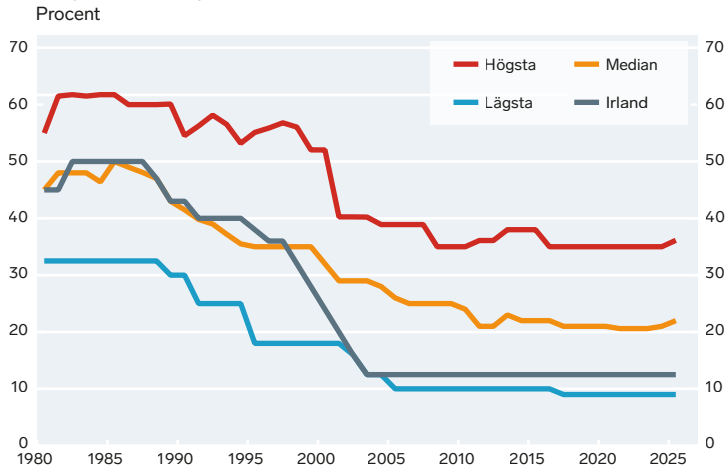
I slutet av 1980-talet skedde ett ekonomiskt uppsving på Irland med stark tillväxt inom näringslivet. Under 1990-talet fortlöpte arbetet med att attrahera utländska företag. IDA fick ett mer riktat uppdrag att försöka locka högkvalitativa investeringar inom sektorer med högt förädlingsvärde.

Irland var redan ett populärt mål för utländska direktinvesteringar, men under 1990-talet ökade inflödet ytterligare. Företagen inom IKT-sektorerna öppnade upp nya produktionsanläggningar, samtidigt som läkemedelsindustrin och finanssektorn expanderade och fick en alltmer framträdande roll i den irländska ekonomin.

Framgångarna med att attrahera kapital från utlandet började väcka anklagelser om orättvis skattekonkurrens från andra EU-medlemsstater. Skattereformerna hade resulterat i ett komplext system som i praktiken innebar att vissa företag betalade bland Europas högsta bolagsskatter, medan andra företag hade bland Europas lägsta (Doyle et al., 2025).

I november 1996 informerade EU-kommissionen den irländska regeringen att den 10-procentiga skattesatsen inte kunde upprätthållas på obestämd tid eftersom den bedömdes utgöra ett konkurrensnedvridande statligt stöd. Detta föranledde ett arbete med att ta fram en ny harmoniserad skattepolitik. Beslutsfattarna var måna om att Irland inte skulle uppfattas som ett skatteparadis eftersom det riskerade att skada landets anseende. Samtidigt insåg man vikten av att bibehålla en låg skattesats för att fortsätta främja inflödet av utländska investeringar.

I slutet av 1990-talet godkände EU att Irland fick ha en bolagsskatt på 12,5 procent för samtliga sektorer – inte enbart de som tidigare omfattats av särskilda skatteförmåner. I praktiken innebar det en generell sänkning av bolagsskatten. Harmoniseringen genomfördes stegvis och den slutliga justeringen till 12,5 procent trädde i kraft 2003 (se diagram 4). Därmed kom Irland att ha en av de lägsta bolagsskattesatserna inom hela EU.

Diagram 4. Bolagsskattesats bland EU-länderna

Anm.: Sedan 2024 tillämpar EU-länderna, i enlighet med OECD:s regelverk, en internationellt överenskommen minimiskatt på 15 procent för företag med en årlig omsättning som överstiger 750 miljoner euro.

Källa: Tax Foundation genom Macrobond.

Resultaten i diagram 4 visar att det successivt har skett en minskning av bolagsskatten i EU-länderna. Detta utgör en illustration av svårigheten i att över tid hålla fast vid en skattesats som är relativt hög, till följd av att kapital och företag är en elastisk skattebas. Höga bolagsskatter riskerar att leda till att företag väljer att etablera sig på andra marknader, vilket på sikt är negativt för ett lands konkurrenskraft och tillväxt.

Utbildningsatsningar

Samtidigt som Irland har valt att försöka attrahera utländska investeringar, så har utbildningspolitiken inriktats mot att kunna förse näringslivet med kvalificerad arbetskraft. Likt resten av samhället var utbildningsväsendet under lång tid starkt präglad av den katolska kyrkan och en betydande andel av befolkningen saknade utbildning utöver grundskolenivå. Mot denna bakgrund började de irländska beslutsfattarna inse vikten av att bygga upp en inhemsk kompetensbas för att stärka landets långsiktiga konkurrenskraft och minska beroendet av importerad arbetskraft.

År 1965 publicerades OECD-rapporten *Investment in Education*, som belyste behovet av reformer. Rapporten blev en katalysator för en omfattande omstrukturering av det irländska utbildningsväsendet. Bland de viktigaste åtgärderna var att gymnasieutbildningen och skoltransporter blev avgiftsfria. Detta ledde till en snabb ökning av utbildningsnivån bland den yngre befolkningen, samtidigt som alltmer fokus riktades mot teknisk utbildning.

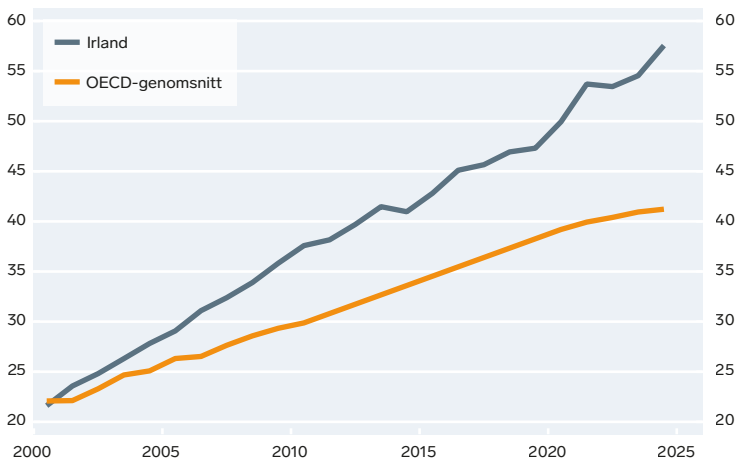
Under 1970- och 1980-talen etablerades så kallade Regional Technical Colleges (RTC:er) runt om i landet. Dessa var en grupp statligt finansierade högskolor som syftade till att tillgodose det växande behovet av teknisk och yrkesinriktad utbildning utanför de traditionella universiteten. Satsningen blev framgångsrik och redan i början av 1990-talet hade Irland den högsta andelen personer med teknisk examen bland OECD-länderna i åldersgruppen 25–34 år (Burnham, 2003).

Under 1990- och 2000-talet utökades satsningarna på de så kallade STEM-ämnen (Science, Technology, Engineering och Mathematics). Läroplanerna reviderades på flera utbildningsnivåer och STEM integrerades redan i de tidiga skolåren med målet att förbereda framtida generationer för en alltmer kunskapsintensiv ekonomi. Undervisningen blev också mer interaktiv och elevcentrerad, där utvecklingen av analytiskt och kritiskt tänkande lyftes fram som centrala mål.

Därtill genomfördes olika initiativ för att förbättra samarbetet mellan utbildningsväsendet och näringslivet. Syftet var att säkerställa att utbildningen motsvarade arbetsmarknadens behov och att övergången från studier till yrkesliv underlättades. Ett konkret exempel är inrättandet av Science Foundation Ireland (SFI), en statlig forskningsfinansierare som bland annat verkar för att öka medvetenheten om STEM-utbildningens värde för samhället och dess betydelse för den ekonomiska tillväxten. Irland har i dag EU:s högsta antal utexaminerade per capita inom STEM-ämnena.

Andelen högutbildade i Irlands befolkning har ökat markant över tid. Under 2000-talet har andelen 25–64-åringar med eftergymnasial utbildning ökat från drygt 20 procent till hela 58 procent (se diagram 5). Som jämförelse ligger motsvarande siffra för Sverige på 52 procent. Med detta mått har Irland gått från att befinna sig under OECD-genomsnittet till att i dag tillhöra de länder i världen med den högsta andelen högutbildad arbetskraft.

Diagram 5. Andelen 25–64-åringar med eftergymnasial utbildning
Procent

Anm.: För vissa år saknas observationer för OECD-genomsnittet. I dessa fall har värdena interpolerats. De fem senaste observationerna utgörs dock av faktiska data.

Källa: OECD.

Irland har legat över OECD-genomsnittet i PISA-undersökningarna sedan de inleddes år 2000. Förutom några enstaka år har Irland presterat bättre än Sverige i mätningen. I den senaste PISA-undersökningen från 2022 placerade sig Irland på delad andraplats med Japan i läsförståelse (Sverige hamnade på plats 14), sjunde plats i matematik (Sverige plats 18) och åttonde plats i naturvetenskap (Sverige plats 17).

Inträdet i EMU

Under 1990-talet fördes en intensiv debatt bland ekonomer om Irlands eventuella inträde i eurosamarbetet. Det första steget togs redan 1979, då landet anslöt sig till det dåvarande europeiska växelkurssystemet (ERM), ett system som begränsade hur mycket valutorna fick variera i förhållande till varandra. Eftersom Storbritannien valde att stå utanför systemet, bröts oundvikligen den fasta växelkursen mot pundet som hade rått sedan självständigheten.

I debatten under 1990-talet lyfte eurokritiker särskilt fram Irlands starka handelsrelationer med Storbritannien, samt det faktum att landets konjunkturcykel inte var synkroniserad med de större europeiska ekonomierna, som argument för att stå utanför samarbetet. Det fanns en oro för att en gemensam penningpolitik inte skulle vara anpassad till Irlands ekonomiska förutsättningar.

Men det fanns samtidigt en stark politisk vilja att fördjupa integrationen med EU och att ytterligare distansera sig från Storbritannien. Vid mitten av 1990-talet var den ekonomiska tillväxten god och levnadsstandarden steg. Många kopplade den positiva utvecklingen till fördelarna med EU-medlemskapet. Stödet för att ansluta sig till den gemensamma valutan var därför brett. Irland blev följaktligen ett av de elva ursprungsländer som antog euron vid dess införande 1999 och euron ersatte det irländska pundet tre år senare.

Det är svårt att fastslå hur stor roll införandet av euron har spelat för Irlands ekonomiska utveckling. En central utmaning ligger i att särskilja effekterna av den gemensamma valutan från effekter som är kopplade till EU-medlemskapet.

Införandet av euron har bland annat kritiserats för att ha underlättat tillgången till internationellt kapital, vilket i sin tur kan ha bidragit till ett allt för stort risktagande bland de irländska bankerna under upprinnelsen till finanskrisen 2008. Detta motsägs dock av hur enkelt det var för icke-euroländer som Island och Lettland att låna stora summor i inhemsk valuta på de internationella finansmarknaderna (Honohan, 2024).

Även om EU-medlemskapet och tillgången till den inre marknaden förmodligen har spelat en större roll i den irländska tillväxtresan än euron i sig, har inträdet i valutaunionen sannolikt underlättat handeln med övriga euroländer. Detta stöds bland annat av en rapport från det irländska ekonomiska forskningsinstitutet ESRI (Murphy & Siedschlag, 2008).

Den keltiska tigern

Efter att ha tagit sig ur de ekonomiska svårigheterna under 1980-talet skedde en markant uppväxling av den irländska tillväxten. Under 1990-talet växte landets ekonomi tre gånger snabbare än EU-snittet, med särskilt stark tillväxt under decenniets andra hälft. Det var under denna period som Irland började benämnas som den ”keltiska tigern”. Namnet anspelar på de asiatiska tigrarna, såsom Taiwan och Sydkorea, vilka genomgick en snabb ekonomisk tillväxt under perioden 1960–1990.

Tillväxten i Irland var i hög grad exportdriven från mitten av 1990-talet till början av 2000-talet. Exportvärdet i euro låg initialt ungefär på hälften av Sveriges nivå, men är nu mer än dubbelt så högt enligt nationalräkenskapernas sätt att redovisa internationell handel.

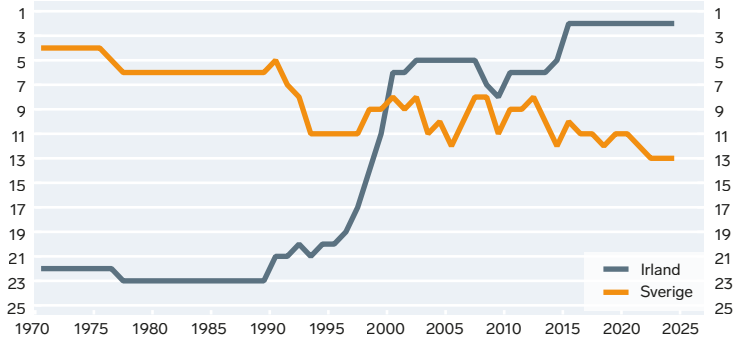
Fördjupandet av EU:s inre marknad i början av 1993 lyfts ofta fram som en viktig anledning till att Irlands attraktivitet som exportplattform bland utlandsägda företag ökade. I takt med att globaliseringen fortskred började många av de företag som etablerat sig i landet för att få tillgång till den europeiska marknaden även leverera till en ännu större global marknad.

Vid denna tidpunkt var exporten i huvudsak varubaserad och utländskt ägda företag inom tillverkningsindustrin stod för majoriteten av tillväxten. Särskilt framträdande var kemi- och IKT-sektorerna, som dominerades av multinationella företag som Pfizer, Intel och Dell. Exporten från dessa branscher innefattade bland annat läkemedel, medicinteknik, datorer och elektronikkomponenter. Enligt det statliga rådgivande organet Forfás hade Irland vid millennieskiftet den högsta varuexporten per capita i världen, exklusive småstater som Hongkong och Singapore (Forfás, 2002).

Även om tillväxten i hög grad var exportdriven, så stod den privata konsumtionen för ett betydande bidrag till BNP-utvecklingen. Det indikerar att den materiella levnadsstandarden förbättrades snabbt under perioden. Mellan 1995 och 2002 klättrade Irland från plats 21 till plats 5 i OECD:s välståndsliga (diagram 6), samtidigt som den privata konsumtionen i fasta priser ökade betydligt snabbare än i många andra länder (se diagram 7).

Diagram 6. Irland och Sverige i välståndsligan

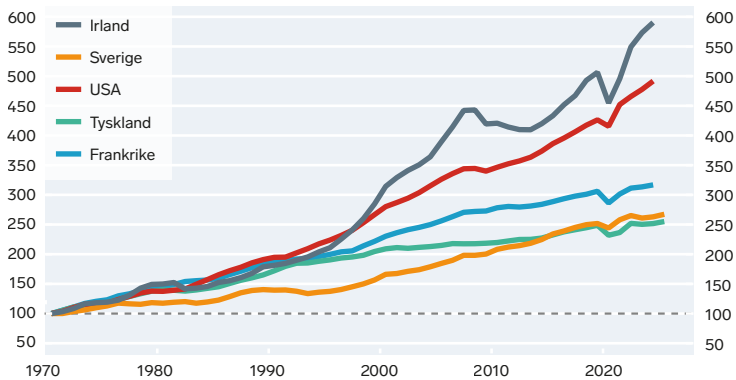
Placering bland OECD-länder baserat på köpkraftsjusterad BNP per capita i USD

Källor: OECD och egna beräkningar.

Diagram 7. Privat konsumtion

Volymindex 1970 = 100

Källa: OECD genom Macrobond.

Den starka tillväxten tog sig också uttryck i ett ökat behov av arbetskraft. Arbetslösheten sjönk från över 15 procent till under 5 procent. Irland gick därmed från att ha en av EU:s högsta arbetslöshetsnivåer till att tillhöra gruppen av länder med lägst arbetslöshet. Den höga tillväxten bidrog även till att den offentliga skuldsättningen som andel av BNP mer än halverades.

Vid millennieskiftet tog globaliseringen ytterligare fart och de utländska direktinvesteringarna i den irländska ekonomin ökade från några enstaka procent av BNP till tvåsiffriga tal i storleksordningen 10–25 procent. Även Sverige upplevde under denna tid ett inflöde av utländska direktinvesteringar, bland annat i form av fusionen mellan svenska Astra och brittiska Zeneca, samt Fords köp av Volvo Personvagnar (Sveriges Riksbank, 2000). Men till skillnad från den svenska utvecklingen var Irlands investeringsuppsving betydligt mer varaktigt.

Under 2000-talet fram till finanskrisen blev även tjänsteexporten en allt viktigare drivkraft för den irländska tillväxten. Från att tidigare främst ha setts som en lågkostnadsbas för tillverkningsindustri började exporten av framför allt IT-tjänster ta fart. Ökningen var delvis kopplad till att många IKT-företag verksamma på Irland skiftade fokus från tillverkning till försäljning av IT-tjänster. En annan faktor var förändrade distributionsformer. Mjukvaror som tidigare levererats fysiskt, till exempel via disketter eller CD-rom, och därmed klassats som varuexport, började nu levereras digitalt, vilket i statistiken räknas som tjänsteexport.

I takt med att det finansiella distriktet IFSC i Dublin expanderade fick också exporten av finansiella och företagsnära tjänster en allt större betydelse för ekonomin. Dessa branscher bidrog dessutom i hög grad till sysselsättningstillväxten. Trots att många av jobben var kopplade till internationella storbanker, växte samtidigt ett betydande antal irländska start-ups fram under denna period. Det tyder på att det inhemska investeringsklimatet förbättrades (Burnham, 2003).

Det var först under denna period som Irland på allvar kunde börja skörda frukterna av sina utbildningssatsningar och sin högutbildade arbetskraft, eftersom många välutbildade irländare tidigare hade valt att lämna landet i sökandet efter bättre möjligheter utomlands.

Finanskrisen och Irlands väg ut ur krisen

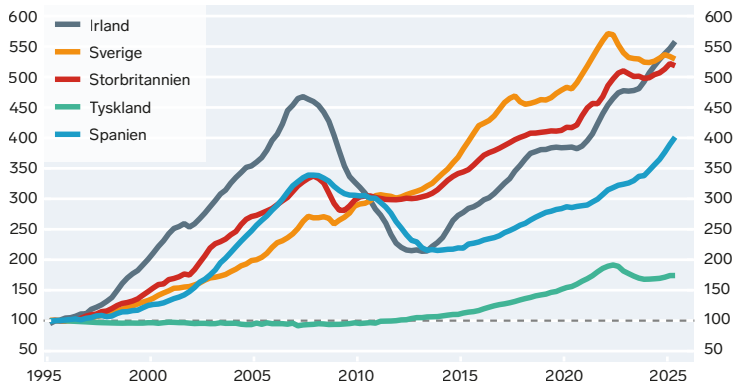
Irlands framgångsår under den Keltiska tigersnans era fick ett abrupt slut då finanskrisen 2008 skakade världsekonomin. Krisen slog hårt mot Irland, vars ekonomi under 1990- och inledningen av 2000-talet hade upplevt en snabb tillväxt efter årtionden av låg produktivitet, hög arbetslöshet och utbredd emigration.

Irland var ett av de europeiska länder som drabbades allra hårdast av finanskrisen. På flera sätt delade landet de underliggande problem som låg till grund för den amerikanska bankkollapsen. Upprinnelsen beskrivs bland annat i den så kallade Honohan-rapporten (Honohan, 2010), uppkallad efter Irlands dåvarande centralbankschef och som beställdes av den irländska regeringen efter krisen.

Den starka tillväxten under de så kallade keltiska tigeråren, i kombination med låga räntor och en växande befolkning, drev på en snabb expansion inom byggsektorn. Mellan 1995 och 2007 mer än fyrdubblades bostadspriserna – en ökning som vida översteg den i de flesta andra europeiska länder (se diagram 8).

Diagram 8. Bostadsprisutveckling

Index 1995 = 100

Källa: OECD genom Macrobond.

Denna expansiva utveckling finansierades till stor del genom omfattande bankutlåning, möjliggjord av lättillgängligt internationellt kapital. Honohan-rapporten slår fast att Irlands banker hade exponerat sig alltför mycket mot fastighetssektorn, särskilt genom att ge riskfyllda lån till fastighetsutvecklare och bostadsköpare under bostadsbubblans uppbyggnad. Rapporten framhåller även regeringens ansvar för att ha bidragit till överhettningen genom en expansiv skattepolitik och bristande finansiell styrning (Honohan, 2010).

När bostadspriserna nådde sin topp under 2007, vände utvecklingen snabbt. Den påföljande nedgången blottlade överbelåningen som fanns bland bostadslåntagare, fastighetsutvecklare, byggföretag och en rad andra verksamheter som hade ökat sin skuldsättning för att kunna expandera sina fastighetsinvesteringar.

Byggaktiviteten kollapsade och sysselsättningen inom sektorn minskade med över 60 procent. Den ekonomiska nedgången fördjupades ytterligare i takt med att den globala finanskrisen eskalerade och hushållen ökade sitt försiktighetssparande.

De irländska bankerna hade en hög riskexponering mot fastighetssektorn och när återbetalningsförmågan för dessa lån började ifrågasättas blev bankerna i allt högre grad beroende av centralbanksrefinansiering. I samband med Lehman Brothers kollaps stod det klart att flera av de irländska bankerna hade allvarliga likviditetsproblem. Som svar utfärdade regeringen en generell garanti för sex av landets största banker, i syfte att täcka potentiella förluster på upp till 400 miljarder euro. Även om det var osannolikt att hela beloppet faktiskt skulle behöva betalas ut, så väckte det på nytt farhågor om Irlands statsfinansiella hälsa.

Under 2009 tvingades regeringen nationalisera en av de hårdast drabbade bankerna och tillföra kapital till ytterligare två. Samtidigt inrättades National Asset Management Agency (NAMA) – ett statligt organ vars främsta uppgift var att återställa marknadens förtroende genom att köpa upp stora delar av bankernas osäkra tillgångar.

Åtgärderna som vidtogs av den irländska regeringen stabiliserade bara situationen tillfälligt. Krisen förde med sig svåra ekonomiska konsekvenser. Arbetslösheten sköt i höjden, vilket resulterade i att de offentliga utgifterna ökade kraftigt till följd av stora arbetslöshetsrelaterade kostnader. Statsskulden växte snabbt och de ansträngda statsfinanserna tyngde landets kreditvärdighet.

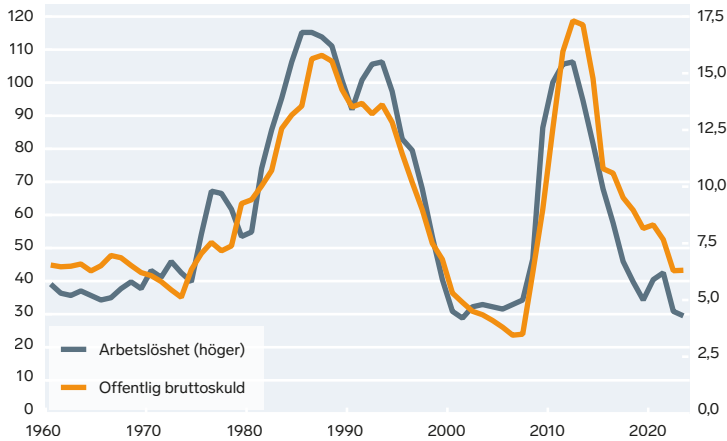
I slutet av 2010 beviljades Irland ett räddningspaket från EU och IMF på 85 miljarder euro. I gengäld ålades landet att genomföra omfattande reformer, däribland att minska budgetunderskottet, stärka banksystemet och införa strukturella förändringar i ekonomin. Åtgärderna inkluderade bland annat lönesänkningar inom offentlig sektor, samt skatteomläggningar.

Däremot ändrades inte den låga bolagsskatten. Detta var ett medvetet politiskt val eftersom en höjning riskerade att driva bort de multinationella företag som varit avgörande för Irlands ekonomiska uppsving under de föregående årtiondena.

År 2012 nådde Irlands arbetslöshet och offentliga bruttoskuld nivåer som påminde om de djupaste krisåren under 1980-talet (se diagram 9). Även om det inte var uppenbart vid denna tidpunkt, så började en vändning året därpå. Företagen återupptog sina investeringar och nyanställningar, vilket ledde till en gradvis nedgång i arbetslösheten. Finansmarknadernas förtroende återupprättades och bostadspriserna började återhämta sig.

Diagram 9. Irlands arbetslöshet och offentliga bruttoskuld

Procent av arbetskraften respektive procent av BNP

Källor: EU-kommissionen och IMF genom Macrobond.

Patrick Honohan, den före detta centralbankschefen som författade rapporten om finanskrisens orsaker och förlopp, har pekat ut tre faktorer som bidrog till Irlands återhämtning. För det första förstod den högutbildade befolkningen behovet av finanspolitiska åtstramningar, vilket skapade folklig acceptans för de nödvändiga reformerna. För det andra gynnades återhämtningen av en lång period med rekordlåga räntor. Och för det tredje – kanske viktigast – valde de multinationella företagen att stanna kvar i landet och i många fall utöka sin närvaro efter krisen (Christie, Gilmore & Honohan, 2025). Detta bidrog till att Irland fick ett nytt ekonomiskt uppsving från mitten av 2010-talet.

Ett europeiskt nav för FoU

Det företagsvänliga klimatet, den högutbildade arbetskraften och förmånliga skatteincitament lyfts ofta fram som framgångsfaktorer bakom Irlands förmåga att attrahera investeringar till landet. Utöver att bolagsskatten under 2000-talet har varit bland de lägsta i Europa, så har även andra former av skatteavdrag och företagsstöd spelat in.

Bland annat nämns ofta det omfattande nätverk av skatteavtal som Irland har byggt med ett stort antal länder. Dessa avtal hjälper multinationella företag att undvika dubbelbeskattning på sina vinster. Ett robust system för skydd av immateriella rättigheter och ett transparent rättssystem är också faktorer som anses göra Irland till ett attraktivt mål för utländska direktinvesteringar (Center for City Development Policy, 2025).

På senare år har den irländska regeringen lagt stor vikt vid att skapa attraktiva villkor för multinationella företag att investera i forskning och utveckling (FoU) i landet. Syftet har varit att stärka den internationella konkurrenskraften genom att främja produktion av högkvalitativa varor och tjänster. Dessa satsningar har bidragit till att positionera Irland som ett europeiskt FoU-nav för flera ledande amerikanska teknikjättar, däribland Google, Amazon och Meta (Facebook).

År 2004 lanserades ett system som ger företag möjlighet att erhålla skattekrediter för FoU-verksamhet. Systemet har utökats i olika omgångar och innebär att företag, av alla storlekar som bedriver forskning och utveckling inom EU eller Storbritannien, har möjlighet att göra skatteavdrag på upp till 30 procent för FoU-relaterade utgifter, bland annat för personal och utrustning. En tidigare utvärdering från det irländska finansdepartementet visar att omkring 60 procent av den FoU som genomfördes under perioden 2009–2014 troligtvis inte hade ägt rum i avsaknad av skattekrediterna (Acheson & Malone, 2016). Företag har dessutom pekat ut skattekrediterna som en avgörande faktor vid beslut att investera i landet (Barry & Kennedy, 2020).

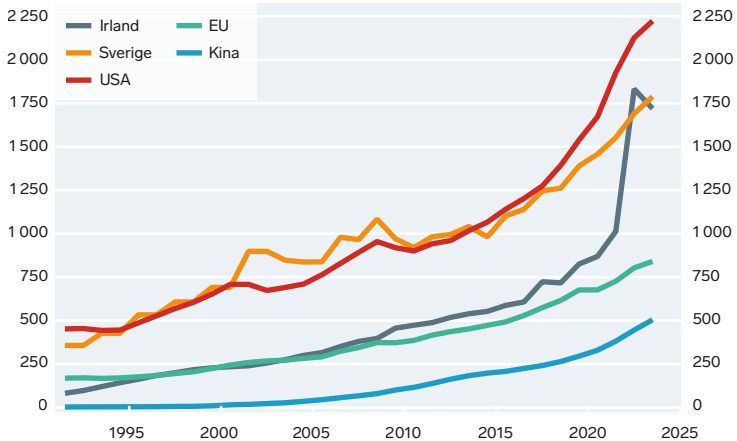
För att ytterligare stärka innovationsklimatet infördes 2016 det särskilda skatteincitamentet Knowledge Development Box (KDB). Det syftar till att belöna företag som utvecklar immateriella tillgångar, exempelvis patent och programvara, genom att erbjuda en sänkt bolagsskatt på vinster som genereras från dessa tillgångar. För att kvalificera sig krävs att de immateriella tillgångarna har utvecklats genom FoU-verksamhet som faktiskt utförts på Irland, och inte enbart att företaget äger rättigheterna. Vid införandet innebar KDB en effektiv skattesats på 6,25 procent, det vill säga hälften av den ordinarie bolagsskattesatsen, genom att 50 procent av vinsten från kvalificerade tillgångar undantogs från beskattning. Denna nivå har senare anpassats till internationella skatteregler.

Parallellt har olika irländska myndigheter under årens lopp arbetat för att främja forskning inom en rad olika ämnesområden. Sedan 2024 är det framför allt Research Ireland som ansvarar för att stärka Irlands internationella ställning som en attraktiv plats för FoU-verksamhet, i nära samarbete med aktörer som IDA och Enterprise Ireland.

Som andel av BNP framstår Irlands FoU-utgifter som förhållandevis blygsamma i en internationell jämförelse. Detta bör dock främst ses i ljuset av att landets BNP är exceptionellt hög snarare än att FoU-utgifterna är låga. I per capita-termer ligger näringslivets FoU-utgifter över EU-genomsnittet. Vi kan också observera en markant ökning av FoU-relaterade aktiviteter under de senaste åren. FoU-utgifterna per capita inom näringslivet är nu på samma nivå som i Sverige (se diagram 10).

Diagram 10. Näringslivets FoU-utgifter per capita

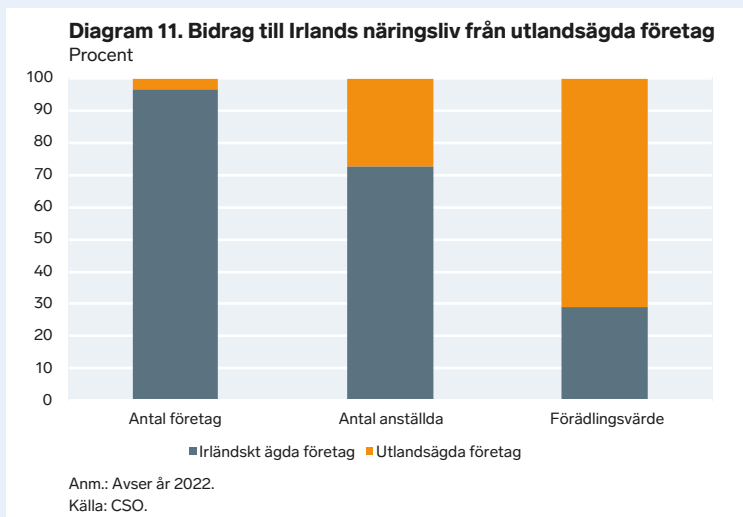
Köpkraftsjusterade USD

Källa: OECD genom Macrobond.

Multinationella företag med närvaro i Irland

Irland har med stor framgång etablerat sig som en attraktiv destination för utländska investeringar. Detta är resultatet av långsiktiga reformer och ett målmedvetet arbete från flera olika aktörer, som aktivt har marknadsfört Irland som ett strategiskt val för multinationella företag. Trots att utlandsägda företag endast utgör en liten andel av det totala företagsbeståndet, står de för över en fjärdedel av sysselsättningen och så mycket som 70 procent av det förädlingsvärde som skapas inom det irländska näringslivet (se diagram 11).

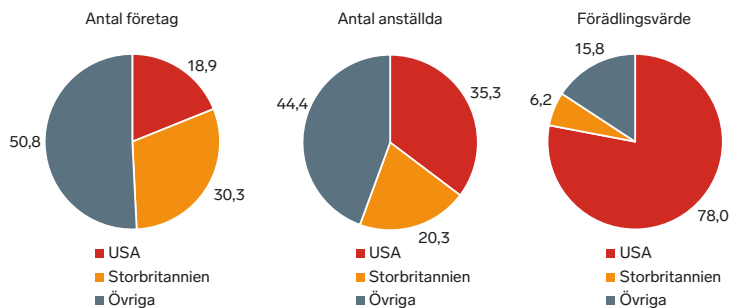

FÖRDJUPNINGSRUTA

En majoritet av dessa företag har sitt ursprung utanför EU, där brittiska företag dominerar i antal. Detta är ett arv från den historiska kopplingen mellan länderna. Däremot sysselsätter amerikanskägda företag fler personer och står ensamma för över tre fjärdedelar av förädlingsvärdet (se diagram 12).

Diagram 12. Bidrag per land bland utlandsägda företag med verksamhet i Irland

Procent

Anm.: Avser år 2022.

Källa: CSO.

Det är välkänt att många stora multinationella företag har valt Irland av skattemässiga skäl. Mindre uppmärksammat är hur tidigt flera av dessa företag etablerade produktion eller verksamhet på plats. Nedan presenteras ett urval av välkända bolag som i dag har produktion eller huvudkontor på Irland.

Tabell 1. Urval av multinationella företag med verksamhet i Irland.

Företag	Etableringsår i Irland
Siemens	1925
Johnson & Johnson	1935
Abbott	1946
IBM	1956
Ericsson	1957
IBM	1956
Pfizer	1969
Hewlett-Packard	1978
Apple	1980
Microsoft	1985
Oracle	1987
Intel	1989
Dell	1991
Cisco	1995
Salesforce	2000
PayPal	2003
Google	2003
Amazon	2004
Meta (Facebook)	2008
LinkedIn	2010
Airbnb	2012

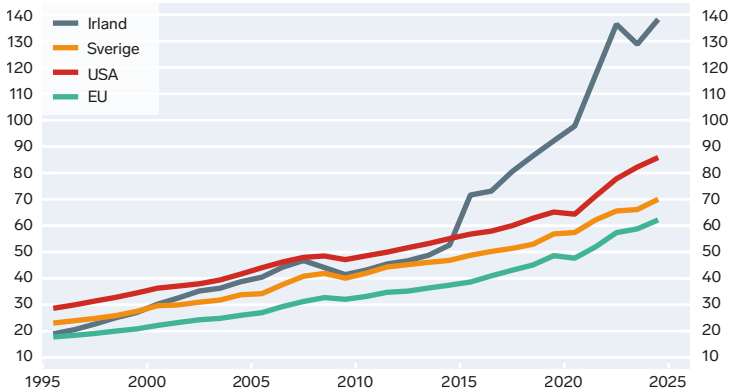
Källa: Egen sammanställning.

Är Irland OECD:s näst rikaste land?

Sedan de så kallade keltiska tigeråren inleddes i mitten av 1990-talet har Irland upplevt en tillväxt som saknar motstycke bland utvecklade ekonomier. I fasta priser har BNP för EU som helhet ökat med 60 procent sedan 1995, medan Sveriges BNP har ökat med 90 procent under samma period. Motsvarande siffror för Irland uppgår till hela 400 procent.

Mätt i euro är Irlands ekonomi i dag ungefär lika stor som Sveriges, trots att befolkningen endast är hälften så stor. I termer av köpkraftsjusterad BNP per capita gick Irland om Sverige redan vid millennieskiftet och USA passerades 2015 (se diagram 13). Sedan dess har Irland legat på andra plats bakom Luxemburg i OECD:s välståndsliga.

Diagram 13. BNP per capita
Köpkraftsjusterade USD i tusental

Källa: OECD.

Att många multinationella företag har valt att etablera sig i landet av skattemässiga skäl har gjort den ekonomiska statistiken mer svårtolkad. BNP mäter värdet av alla varor och tjänster som produceras inom ett land för konsumtion, export och investeringar. I Irlands fall består en stor del av dessa värden av vinster som visserligen genereras inom landet, men som sedan förs vidare till utländska ägare.

Bruttonationalinkomsten (BNI) är ett mått som ger en mer rättvisande bild av hur stora värden som kommer den irländska befolkningen till gagn, i och med att måttet exkluderar de vinster som utlandsägda företag med verksamhet på Irland för ut ur landet.

Precis som BNP är dock BNI ett bruttomått vilket innebär att avskrivningar, det vill säga värdeminskningar på tillgångar, inte har dragits av. I Irlands fall tenderar dessa avskrivningar att ha stor påverkan på BNI eftersom många multinationella företag har valt att föra över sina immateriella tillgångar till irländska dotterbolag. Dessa tillgångar, i form av exempelvis patent, har ofta mycket höga värden och kan dessutom enkelt flyttas mellan länder. Sådana överföringar kan orsaka kraftiga svängningar i BNI utan att spegla den inhemska ekonomiska aktiviteten på ett rättvisande sätt.

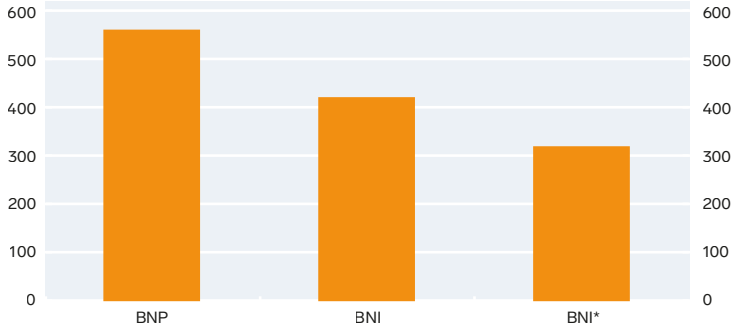
Irlands officiella statistikmyndighet (CSO) publicerar därför ett modifierat BNI-mått som syftar till att justera för detta. Måttet skrivs oftast ut som BNI*. Förutom att exkludera avskrivningar på immateriella tillgångar görs även motsvarande justeringar för leasead flygplan.

Många av världens kommersiella flygbolag äger inte sina egna flygplan, utan hyr dem från leasingföretag. De största globala aktörerna inom flygplansleasing har sitt säte på Irland och hyr ut flygplan som opererar över hela världen. I nationalräkenskaperna räknas flygplanen som irländska tillgångar även om de tillverkats utomlands och sällan, om någonsin, trafikerar irländskt luftrum. Till exempel kan ett flygplan tillverkas i USA, trafikera rutter i Sydostasien, men ändå räknas som en irländsk tillgång om det leasas ut från ett bolag med säte på Irland. Avskrivningarna på dessa tusentals flygplan påverkar Irlands BNI, trots att effekten på sysselsättning och produktion är mycket begränsad. Därför väljer man att exkludera dessa avskrivningar vid beräkning av BNI* (CSO, u.å).

Dessutom exkluderas vinster från företag som formellt har flyttat sitt juridiska säte till Irland av skatteskal, men som i praktiken bedriver liten eller ingen verklig verksamhet i landet. Detta görs eftersom deras koppling till den irländska ekonomin är svag.

I diagram 14 visas skillnaden mellan BNP, BNI och det modifierade måttet BNI* för år 2024. Av diagrammet framgår att värdet av Irlands ekonomi minskar med drygt 100 miljarder euro när nettot av primära inkomster till och från utlandet räknas bort från BNP, vilket ger BNI. När ytterligare justeringar görs för avskrivningar samt de ovan nämnda vinsterna minskar siffran med ytterligare cirka 100 miljarder euro, vilket ger det mer representativa måttet BNI*.

Diagram 14. Irlands BNP, BNI och BNI*
Miljarder EUR

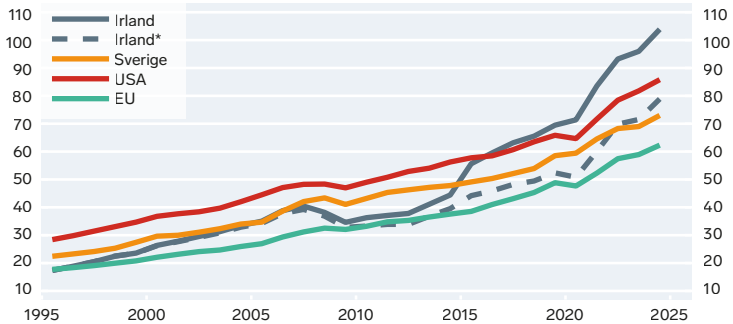
Anm.: Avser år 2024.

Källa: CSO genom Macrobond.

I diagram 15 visas utvecklingen av Irlands BNI och BNI* per capita över tid, jämfört med Sverige, USA och EU. Jämförelsen visar tydligt att skillnaderna i materiellt välstånd mellan Irland och övriga länder är betydligt mindre än vad som antyds i diagram 13, där BNP per capita ligger till grund för jämförelsen.

Särskilt tydligt blir hur det stora tappet under finanskrisen innebar flera år av förlorad utveckling. Enligt denna jämförelse är det materiella välståndet på Irland ungefär på samma nivå som i Sverige, och inte dubbelt så högt vilket BNP per capita ger sken av.

Diagram 15. BNI per capita
Köpkraftsjusterade USD i tusental

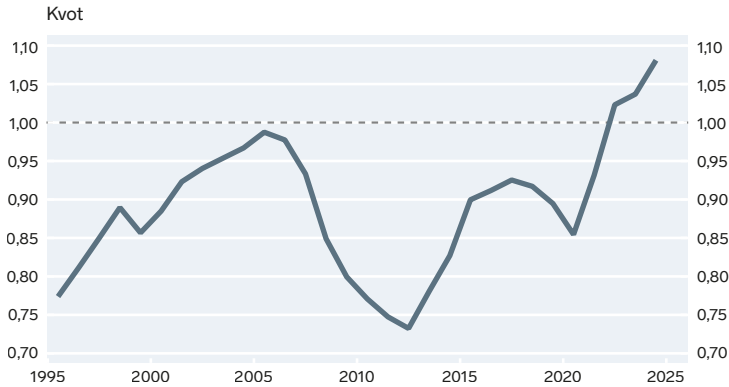

Anm.: Tidsserierna har tagits fram genom att köpkraftsjustera BNI i nationell valuta med de PPP-växelkurser som OECD använder vid beräkning av köpkraftsjusterad BNP. Därefter har värdena delats med folkmängden för att uttryckas i per capita-termer. För Irland* baseras beräkningen på det modifierade måttet BNI* i stället för BNI.

Källor: CSO, OECD, EU-kommissionen, Världsbanken och egna beräkningar.

När Irlands BNI* per capita uttrycks som en kvot i förhållande till Sveriges BNI per capita, framträder ett intressant mönster (se diagram 16). Enligt denna kvot uppgick Irlands välstånd till drygt 75 procent av Sveriges nivå år 1995. Under det följande decenniet konvergerade Irland snabbt mot Sverige och nådde nästan samma välståndsnivå år 2005. Finanskrisen blev dock ett kraftigt bakslag. Välståndsgapet vidgades och blev till och med större än det varit 1995. Därefter inleddes en återhämtning, och år 2022 översteg kvoten 1. Det innebär att Irlands BNI* per capita då låg högre än Sveriges BNI per capita.

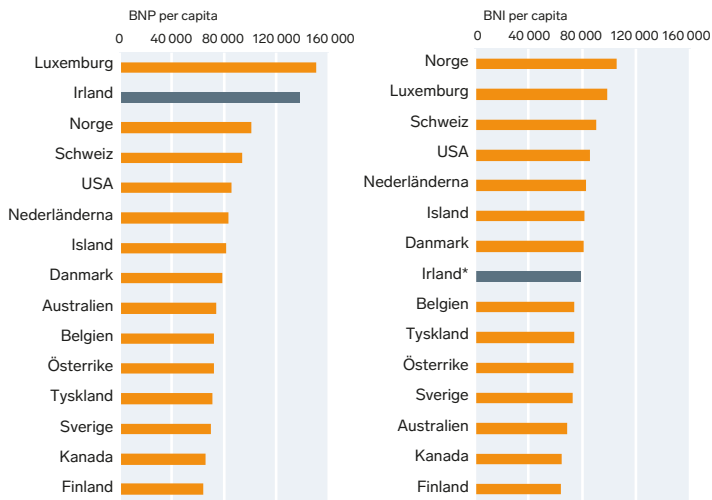
Diagram 16. Irlands BNI* per capita som andel av Sveriges BNI per capita

Källor: CSO, OECD, Världsbanken och egna beräkningar.

Om man rangordnar samtliga OECD-länder efter köpkraftsjusterad BNI per capita, i stället för BNP per capita, och använder det justerade måttet BNI* för Irland, hamnar landet på åttonde plats i välståndsligan i stället för på plats två (se diagram 17). Det är fortfarande en hög placering som tyder på ett gott materiellt välstånd, men nivån framstår inte som lika exceptionell. Beskrivningen av den irländska tillväxtresan påverkas därmed av vilken ekonomisk statistik som ligger till grund för analysen.

Diagram 17. Välståndsligans topp 15 baserat på BNP och BNI
Köpkraftsjusterade USD

Anm.: Avser år 2024. BNI per capita har tagits fram genom att köpkraftsjustera BNI i nationell valuta med de PPP-växelkurser som OECD använder vid beräkning av köpkraftsjusterad BNP. Därefter har värdena delats med folkmängden för att uttryckas i per capita-termer. För Irland* baseras beräkningen på det modifierade måttet BNI* i stället för BNI.

Källor: CSO, OECD, EU-kommissionen, Världsbanken och egna beräkningar.

Betydelsen av multinationella företag för välståndet

Även om Irlands tillväxtsiffror delvis överdrivs på grund av den omfattande närvaron av multinationella företag, har dessa ändå haft flera avgörande och långsiktigt positiva effekter på Irlands samhälle och välstånd.

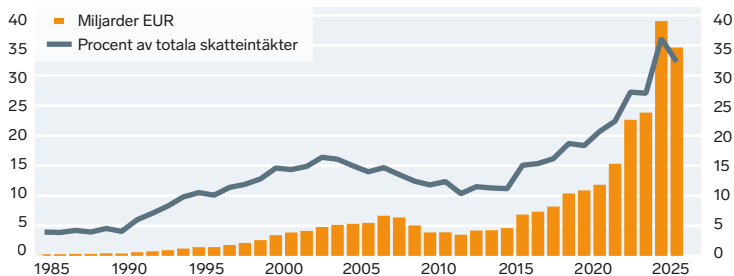
Inte minst har de varit en viktig motor för sysselsättning. Under 1990-talets så kallade keltiska tigerår stod utlandsägda företag för uppskattningsvis 70 procent av jobbtillväxten (Forfås, 2000). I dag arbetar mer än var fjärde sysselsatt i ett utlandsägt företag, trots att dessa endast utgör omkring tre procent av det totala antalet företag i landet (se diagram 11). Utöver de direkta jobben som skapats har de multinationella företagen även genererat omfattande indirekt sysselsättning inom olika stödnäringar. Uppskattningar från IDA pekar på att för varje tio jobb som skapas i de företag som organisationen samarbetar med, skapas åtta till i resten av ekonomin (IDA, 2022).

De multinationella företagen har också spelat en avgörande roll för Irlands offentliga finanser genom att bidra med betydande skatteintäkter. Trots att landets bolagsskatt under lång tid har varit en av de lägsta i Europa, utgör skatten på företagsvinster en ovanligt stor andel av de totala skatteintäkterna. Under de senaste åren har bolagsskatten stått för över 20 procent av Irlands totala skattintäkter (se diagram 18). Det är dubbelt så mycket som OECD-genomsnittet och betydligt mer än i Sverige där motsvarande andel uppgår till drygt 8 procent.

Dessa intäkter har i hög grad möjliggjort att Irland kunnat redovisa överskott i de offentliga finanserna under senare år, med undantag för pandemiperioden 2020–2021. Irland utgör därmed ett tydligt exempel på att en låg skattesats inte nödvändigtvis leder till lägre intäkter. Tvärtom visar den irländska modellen hur en konkurrenskraftig och investeringsfrämjande skattepolitik kan attrahera utländskt kapital och i förlängningen generera högre skatteintäkter.

Diagram 18. Irlands intäkter från bolagsskatter

Miljarder EUR respektive procent av totala skatteintäkter

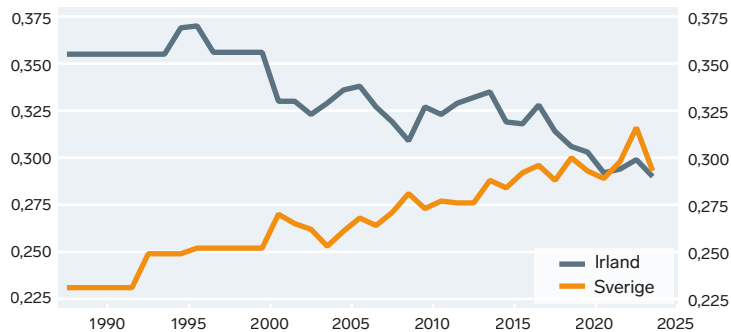
Anm.: För 2024 ingår engångsintäkter till följd av EU-domstolens beslut att Irland ska återkräva obetalda skatter från Apple, efter att företaget dragit nytta av ett olagligt skatteupplägg. Exklusive dessa extraordinära intäkter uppgick bolagsskatteintäkterna till 28,1 miljarder euro under året.

Källa: CSO.

Den positiva ekonomiska utvecklingen har dessutom kommit stora delar av befolkningen till del. Till skillnad från Sverige och många andra OECD-länder där inkomstskillnaderna har ökat över tid, har Irland under de senaste 25 åren uppvisat en minskande ojämlikhet (se diagram 19). Detta kan delvis förklaras av att de starka offentliga finanserna har skapat utrymme för effektiva omfördelningspolitiska insatser. Än viktigare är dock de breda sysselsättningseffekterna och de ökade reallönerna som har förbättrat levnadsvillkoren för många hushåll och därigenom bidragit till en mer jämlik inkomstfördelning.

Diagram 19. Irlands och Sveriges Ginikoefficient

Index

Anm.: Ginikoefficienten mäter inkomstspridningen inom ett land på en skala mellan 0 och 1 där höga värden innebär större spridning.

Källa: Världsbanken genom Macrobond.

Utöver att skapa sysselsättning och generera intäkter till statskassan har multinationella företag också spelat en viktig roll i att sprida kunskap, idéer och teknisk kompetens inom landet. Genom att etablera avancerade verksamheter inom exempelvis IT och läkemedelsindustrin har de introducerat nya standarder för innovation, produktion och affärsmodeller.

Många irländska arbetstagare har genom dessa företag fått tillgång till kvalificerad utbildning och möjligheter till yrkesmässig utveckling. Det stärker inte bara individens kompetens utan bidrar även till att höja den samlade kunskapsnivån i landet. I förlängningen kan denna kompetens spridas vidare när personer byter arbetsgivare eller startar egna företag. Dessa positiva effekter är inte alltid direkt mätbara, men likväl betydelsefulla.

Framtida utmaningar

Under de senaste femtio åren har Irland utvecklats från ett av Europas fattigaste länder, med svag tillväxt och krympande befolkning, till att i dag räknas som ett av de mer välmående. Särskilt under de senaste tre decennierna är det få länder som kan mäta sig med Irlands tillväxt.

Att växa så pass snabbt har dock inte varit utan utmaningar. Bara sedan början av 1990-talet har landets befolkning ökat med mer än 50 procent, vilket är betydligt mer än i Sverige och OECD-genomsnittet. Där uppgår motsvarande ökning till omkring 25 procent. Den kraftiga befolkningstillväxten bidrog till att blåsa upp den irländska fastighetsbubblan, som i samband med finanskrisen 2008 till slut sprack med stora ekonomiska konsekvenser.

Spåren av fastighetskraschen är fortfarande tydliga. Bostadsbyggandet har ännu inte återhämtat sig till nivåerna före finanskrisen och har inte hållit jämna steg med befolknings-tillväxten under det senaste decenniet. Det har lett till en utbredd bostadsbrist, vilket bland annat avspeglas i att en relativt stor andel unga vuxna fortfarande bor kvar hos sina föräldrar. Trots att Irland har den lägsta medianåldern i EU står landet även inför demografiska utmaningar i form av en åldrande befolkning och en minskande andel personer i arbetsför ålder.

Parallellt har beroendet av skatteintäkter från multinationella företag ökat, särskilt från de amerikanska teknikjättarna. År 2024 stod utlandsägda företag för rekordhöga 88 procent av all irländsk bolagsskatt, där de tio största bolagen tillsammans svarade för över hälften av dessa intäkter (Revenue, 2025).

Sedan 2024 tillämpar EU-länderna, i enlighet med OECD:s regelverk, en internationellt överenskommen minimiskatt på 15 procent för företag med en årlig omsättning som överstiger 750 miljoner euro. Vissa menar att regelverket reducerar incitamentet att överföra företagsvinster till lägskatteländer, vilket i sin tur kan leda till att multinationella företag minskar sin närvaro på Irland. Andra bedömare anser dock att farhågorna är överdrivna eftersom Irlands företagsvänliga miljö fortsatt erbjuder starka konkurrensfördelar.

Icke desto mindre har Irlands stora beroende av skatteintäkter och sysselsättning från en koncentrerad grupp amerikanska teknik- och läkemedelsföretag gjort landet särskilt sårbart för förändringar i USA:s handelspolitik. Donald Trump har vid upprepade tillfällen kritiserat Irland för att ha lockat bort amerikanska företag genom decennier av låg bolagsbeskattning – ett problem som han säger sig vilja åtgärda genom tullar.

Protektionistiska åtgärder från USA riskerar att hota Irlands starkt koncentrerade skattebas, särskilt om ett återförande av produktion till USA kombineras med incitament för att även flytta med immateriella tillgångar såsom patent och licenser. I förlängningen skulle det kunna innebära risker för landets offentliga finanser.

En gemensam rapport från det irländska finansdepartementet och det ekonomiska forskningsinstitutet ESRI visar att ett eskalerat handelskrig kan få betydande negativa konsekvenser för Irlands handelsberoende ekonomi, med effekter på arbetsmarknaden, hushållens konsumtion och den inhemska efterfrågan som helhet (Economic and Social Research Institute, 2025). Mot denna bakgrund har Irlands regering tydligt markerat att bevarandet av arbetstillfällena och skyddet av landets konkurrenskraft kommer att vara högsta prioritet under de kommande åren.

Tio lärdomar av Irlands tillväxtresa

I denna rapport har vi visat att Irland haft en exceptionell ökning av tillväxten, som inneburit att den irländska ekonomin har vuxit med mer än 400 procent i fasta priser sedan mitten av 1990-talet. Från början av 1970-talet har Irland avancerat från plats 22 till plats 2 i OECD:s välståndliga; inget annat land har tagit fler placeringar under denna tidsperiod. Sverige är samtidigt det land som har tappat flest placeringar i välståndsligan under samma period, från plats 4 till plats 13.

Det är av vikt att inse att Sveriges och Irlands välståndsutveckling har skett under olika förutsättningar. I Sverige etablerades tidigt en konkurrenskraftig exportindustri, baserad på stark inhemsk innovationsförmåga i kombination med öppenhet mot omvärlden. Irland kännetecknades däremot länge av en inåtvänd och protektionistisk politik, med få stora multinationella innovativa företag.

Det var först när Irland öppnade sin ekonomi och välkomnade utländska investeringar som den negativa utvecklingen kunde brytas. Irlands BNP-ökning skedde därför från en betydligt lägre nivå än Sveriges, vilket innebär att den snabba tillväxten också är ett resultat av att landet har vuxit i kapp jämförbara ekonomier och successivt närmat sig sin underliggande tillväxtpotential.

EU-medlemskapet och tillgången till den inre marknaden lyfts ofta fram som avgörande faktorer bakom Irlands framgångar. Samtidigt finns det flera exempel på andra medlemsländer som trots liknande förutsättningar inte har lyckats tillvarata EU-medlemskapets fördelar i samma utsträckning.

Vår slutsats är att det inte går att förklara Irlands exceptionella tillväxt under senare tid med något specifikt vägval eller enskild händelse. Irlands framgångar bör snarare ses som resultatet av en rad långsiktiga reformer som successivt har förbättrat landets företagsklimat och konkurrenskraft. Detta har lett till att Irland, på relativt kort tid, gått från att ha varit det fattigaste landet i Västeuropa till att ha den näst högst köpkraftsjusterade bruttonationalprodukten per invånare i OECD.

Vi kan konstatera att Irlands snabba tillväxt sammanfaller med en omfattande satsning på en investeringsfrämjande politik, som har lett till att världsledande multinationella företag har valt att lägga delar av sin verksamhet i landet. Detta illustrerar att det i en alltmer globaliserad värld, där kapital rör sig lätt mellan landgränser, är viktigt att förutsättningarna för att investera och bedriva FoU-verksamhet är bättre än i andra länder.

Vi menar att de politiska beslutsfattarna i Sverige kan dra lärdomar av detta och som Irland öka tillväxten genom investeringsfrämjande åtgärder. Viktiga reformer för att åstadkomma detta är att:

- (1) Successivt sänka bolagsskatten ned mot EU:s miniminivå. Valet att ha bland Europas lägsta bolagsskatt har lett till att Irland blivit ett attraktivt land för multinationella företag att lägga delar av sin verksamhet i. Detta illustrerar att det i en globaliserad värld är svårt att ha högre bolagsskatter än sina närmaste konkurrentländer.
- (2) Göra skatteincitament för investeringar i FoU betydligt mer attraktiva för företagen, både genom att fler företag omfattas av möjligheten och att takbeloppet höjs. I Irland kan företag dra av upp till 30 procent av kostnaden för investeringar i FoU, utan något takbelopp. I Sverige kan företagen dra av endast 20 procent av arbetsgivaravgiften för löner till personal som arbetar med FoU, samtidigt som det maximala takbeloppet är 36 miljoner. Detta gör dagens FoU-avdrag nästintill ointressant för de stora multinationella företagen, som står för merparten av Sveriges investeringar i FoU. Mindre generösa skatteincitament för investeringar i FoU innebär en betydande risk att företag i Sverige väljer att lägga investeringar i FoU i länder som har mer generösa skatteincitament, samtidigt som utländska företag blir mindre benägna att lägga sina FoU-investeringar i Sverige.
- (3) Samla det investeringsfrämjande arbetet i en myndighet (likt IDA på Irland). Ge sedan den myndigheten resurser och befogenheter för att på bästa sätt kunna locka investeringar till Sverige. I Sverige har vi mestadels satsat på exportfrämjande åtgärder, men i en osäker geopolitisk tid bör fokus i högre utsträckning läggas på att ge företag starkare incitament att styra sina investeringar till Sverige.

Vår genomgång av Irlands tillväxtreformer visar att det inte enbart är konkurrenskraftiga skatter på företagande som är av betydelse för att få fart på tillväxten. En annan framgångsfaktor är hur Irland arbetat med att underlätta för företag att investera och etablera sig i landet. Detta illustrerar vikten av att beslutsfattarna i Sverige:

- (4) Kortar de långa tillståndsprocesserna och gör dem mer transparenta. När krångliga tillståndsprocesser innebär att det tar längre tid att genomföra investeringar i Sverige än i andra länder, så hämmar detta investeringar och därmed tillväxten. En av de viktigaste reformerna för att korta tillståndsprocesserna är att samla tillståndsgivningen för miljö tillstånd till en myndighet.
- (5) Minskar regelkrånglet och ser till att få ett stopp för överimplementering av olika EU-regler i Sverige. Inom en rad områden, som till exempel digitaliseringen och AI-utvecklingen, bostadsmarknaden och momshanteringen, har regelkrånglet en tillväxthämmande effekt på företag som är verksamma i Sverige.

Forskningen om tillväxt har under en längre tid också påtalat att ett lands humankapital är väldigt viktigt för att få en hög tillväxt. En del av tillväxtstrategin på Irland har varit att inte bara attrahera investeringar i realkapital, utan även att locka talanger och experter från utlandet att flytta till Irland. Denna typ av högkvalificerad invandring tenderar att ha mycket positiva effekter på tillväxten i ett land.

Förutom att locka till sig högkvalificerad arbetskraft från utlandet, så har Irland genomfört omfattande satsningar för att få en utbildningspolitik som matchar näringslivets behov av arbetskraft.

Några viktiga lärdomar för Sverige utifrån detta perspektiv är att en tillväxtstrategi bör innehålla åtgärder som säkerställer att:

- (6) En strategi för attraktion av internationella talanger och experter implementeras. En viktig del i en sådan strategi är att sänka de högsta marginalskatterna på arbete för att det ska bli mer attraktivt att jobba i Sverige. Andra delar i en sådan strategi är att personaloptioner bör beskattas som kapitalinkomster istället för arbetsinkomster, och att åtgärder genomförs för att det ska gå snabbare och bli enklare för högkvalificerad arbetskraft att få arbetsstillstånd i Sverige.
- (7) Utbildningspolitiken anpassas efter det svenska näringslivets behov av arbetskraft. För varje steg – från förskola till forskningsutbildning – behöver de kunskaper och färdigheter som krävs för att individerna ska få goda möjligheter till arbete förmedlas. Detta kan åstadkommas genom att låta grundskolan i högre utsträckning bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet, stärka branschinflytandet över yrkesutbildningarna, öka resurserna till högskoleutbildningar som sker i samarbete med näringslivet och satsa på forskning inom områden som har stor påverkan för svenska företag.

Irland har inte låtit tusen blommor blomma. Deras tillväxtstrategi har snarare varit fokuserad mot att underlätta investeringar och talangattraktioner inom strategiskt viktiga områden. Även i Sverige behöver vi i högre grad fokusera mot att implementera reformer som stärker områden som är av betydelse för att få fart på tillväxten och stärka Sveriges konkurrenskraft. Detta kan exempelvis åstadkommas genom att:

- (8) Satsa på att fortsätta utveckla de styrkor som Sverige har som forskningsnation och där vi kan observera många framtidsföretag. Sverige ligger till exempel långt framme i utvecklingen av AI och grön teknik. Mer fokus behöver därför läggas på att Sverige ska bli det ledande landet i världen avseende framväxten av företag som kan använda och utveckla den tekniken.
- (9) Inför en strategi för att höja kompetensnivån inom STEM-ämnen. Länder med stark kompetens inom dessa områden har bättre förutsättningar att framgångsrikt tillämpa framtida teknikskiften, vilket i sin tur kan leda till högre produktivitet inom både privat och offentlig sektor. Irlands utbildningssystem inom STEM, samt dess samarbetsformer mellan utbildningsväsendet, näringslivet och andra samhällsaktörer, kan utgöra en inspiration när en sådan strategi tas fram.

Avslutningsvis kan vi konstatera att Irland har valt att implementera en politik som förbättrar villkoren för företagen och som därigenom ökar deras vilja att växa, samtidigt som fler företag vill investera i landet. Trots att ett flertal kriser har drabbat Irland under senare tid, så har företagen i hög utsträckning valt att stanna kvar i landet – många har till och med valt att expandera sin verksamhet. En förklaring är att den politik som förs på Irland har ett brett politiskt stöd. Oavsett regering vet företagen att politiken ligger fast, vilket skapar långsiktiga och därmed planerbara förutsättningar för företagen.

Sverige har på många sätt bättre förutsättningar än Irland hade när de inledde sin tillväxtresa. Framförallt har Sverige ett diversifierat näringsliv med många företag som är innovativa, exportorienterade och världsledande. Sveriges möjligheter att stärka sin framtida konkurrenskraft handlar mycket om att bygga stabila och förutsägbara förutsättningar för ett växande näringsliv. På så vis kan Sverige bli ett attraktivt land att investera i och därmed stå bättre rustade att möta framtida strukturomvandlingar. En lärdom för Sverige är därmed att:

- (10) Politiken behöver skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för företagen att vilja investera och anställa i landet. Detta innebär ett större fokus på breda politiska överenskommelser och ett debattklimat som lyfter fram företagen som de tillväxtskapare som de faktiskt är. Det som inte behövs är en politik som misstänkliggör företagare och som vill ta tillbaka kontrollen, eller en politik som ifrågasätter företagets möjligheter att gå med vinst och därmed deras möjligheter att investera och expandera sin verksamhet.

Referenser

- Acheson, J. & Malone, R. (2016). *Economic Evaluation of the R&D Tax Credit*. Department of Finance, Ireland. Tillgänglig via: <https://www.gov.ie/en/department-of-finance/publications/economic-evaluation-of-the-rd-tax-credit/>.
- Barry, F. & Kennedy, J. (2020). *An assessment of R&D tax credits and their role towards innovation within Irish industry*. The Irish Journal of Management, Sciendo, 39(1), 34–46. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.2478/ijm-2010-0003>.
- Burnham, J. B. (2003). *Why Ireland Boomed*. The Independent Review, 7(4), 537–556. Tillgänglig via: <http://www.jstor.org/stable/24562558>.
- Center for City Development Policy. (2025). *Ireland's FDI success story: a policy framework analysis*. Tillgänglig via: <https://www.cdp.center/post/irelands-fdi-success-story-a-policy-framework-analysis>.
- Central Statistics Office. (u.å.). *Modified GNI*. Tillgänglig via: <https://www.cso.ie/en/interactivezone/statisticsexplained/nationalaccountsexplained/modifiedgni/>.
- Christie, R., Gilmore, E. and Honohan, P. (2025). *Ireland's journey from crisis to confidence*. Podcast. The Sound of Economics. Bruegel. 17 mars. Tillgänglig via: <https://www.bruegel.org/podcast/irelands-journey-crisis-confidence>.
- Dorgan, S. (2006). *How Ireland Became the Celtic Tiger*. The Heritage Foundation. Tillgänglig via: <https://www.heritage.org/europe/report/how-ireland-became-the-celtic-tiger>.
- Doyle, E., McCarthy, B., Tuck, P., & Berry, F. (2025). *The Evolution of the Irish 12.5 Percent Corporate Tax Rate: An Oral History*. Enterprise and Society. Advance online publication. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.1017/eso.2025.5>.
- Economic and Social Research Institute. (2025). *Trade protectionist measures likely to have significant negative impact on Irish economy*. Tillgänglig via: <https://www.esri.ie/news/trade-protectionist-measures-likely-to-have-significant-negative-impact-on-irish-economy>.
- Fitzgerald, J. & Honohan, P. (2023). *The EU and Ireland's economic growth and recovery*. VoxEU (Centre for Economic Policy Research – CEPR). Tillgänglig via: <https://cepr.org/voxeu/columns/eu-and-irelands-economic-growth-and-recovery>.
- Forfás. (2000). *Annual Report 1999*. Dublin: Forfás. Tillgänglig via: <https://enterprise.gov.ie/en/publications/publication-files/forf%C3%A1s/forf%C3%A1s-annual-report-1999.pdf>.

-
- Forfás. (2002). *International Trade and Investment Report 2001*. Dublin: Forfás. Tillgänglig via: <https://enterprise.gov.ie/en/publications/publication-files/forf%C3%A1s/international-trade-and-investment-report-2001.pdf>.
- Honohan, P. (2010). *The Irish Banking Crisis: Regulatory and Financial Stability Policy 2003–2008*. Report to the Minister for Finance by the Governor of the Central Bank. Dublin: Central Bank of Ireland. Tillgänglig via: <https://inquiries.oireachtas.ie/banking/wp-content/uploads/2014/12/Honohan-2010.pdf>.
- Honohan, P. (2024). *How did Ireland recover so strongly from the global financial crisis?* Economics Observatory. Tillgänglig via: <https://www.economicsobservatory.com/how-did-ireland-recover-so-strongly-from-the-global-financial-crisis>.
- IDA Ireland. (2022). *Record FDI Performance in 2021*. Tillgänglig via: <https://www.idaireland.com/latest-news/insights/record-fdi-performance-in-2021>.
- Murphy, G. and Siedschlag, I. (2008). *The effect of the euro on export patterns: empirical evidence from industry data*. ESRI Working Paper No. 243. Dublin: Economic and Social Research Institute. Tillgänglig via: <https://www.esri.ie/publications/the-effect-of-the-euro-on-export-patterns-empirical-evidence-from-industry-data>.
- Revenue. (2025). *Corporation Tax – 2024 Payments and 2023 Returns*. Dublin: Revenue Commissioners. Tillgänglig via: <https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/research/ct-analysis-2025.pdf>.
- Sveriges Riksbank. (2000). *Direktinvesteringar: Stora utländska förvärv av svenska företag under 1999*. Pressmeddelande, 12 december. Tillgänglig via: <https://archive.riksbank.se/sv/Webbarkiv/Publicerat/Pressmeddelanden/2000/Direktinvesteringar-Stora-utlandska-forvarv-av-svenska-foretag-under-1999/index.html>.
- Walsh, B. (2002). *When Unemployment Disappears: Ireland in the 1990s*. CESifo Working Paper No. 856. Tillgänglig via: <https://www.ifo.de/en/cesifo/publications/2003/working-paper/when-unemployment-disappears-ireland-1990s>

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm
Telefon 08-553 430 00

Formgivning: Arkitektkopia AB, Bromma, 2026